

Комисија за очување националних споменика, на основу члана V став 4. Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 39. став 1. Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, на сједници одржаној 11. марта 2011. године, донијела је

ОДЛУКУ

I

Историјско подручје – Некропола са стећцима на локалитету Капова селишта (Борија) у Ледићима, општина Трново, проглашава се националним спомеником Босне и Херцеговине (у даљем тексту: национални споменик).

Национални споменик чине некропола са 117 стећака.

Национални споменик се налази на простору који обухвата к.ч. 842, посједовни лист број 137, з.к. уложак број 137, к.ч. 843, посједовни лист број 30, з.к. уложак број 30 и к.ч. 844, посједовни лист број 33, з.к. уложак број 33, к.о. Ледићи, општина Трново, Федерација Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина.

На национални споменик се примјењују мјере заштите утврђене Законом о спровођењу одлука Комисије за заштиту националних споменика, успостављене према Анексу 8 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 2/02, 27/02, 6/04 и 51/07).

II

Влада Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Влада Федерације) дужна је да обезбиједи правне, научне, техничке, административне и финансијске мјере за заштиту, конзервацију и презентацију националног споменика.

Комисија за очување националних споменика (у даљем тексту: Комисија) утврдиће техничке услове и обезбиједити финансијска средства за израду и постављање информационе табле са основним подацима о споменику и одлуци о проглашењу добра националним спомеником.

III

Ради трајне заштите националног споменика, на простору дефинисаном у тачки I став 3. ове одлуке утврђују се сљедеће мјере заштите:

- дозвољени су искључиво истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови, радови на текућем одржавању, укључујући и оне радове који имају за циљ презентацију споменика, уз одобрење федералног министарства надлежног за просторно уређење (у даљем тексту: надлежно министарство) и стручно

надзирање надлежне службе заштите наслеђа на нивоу Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: надлежна служба заштите);

- простор споменика биће отворен и доступан јавности, а може се користити у едукативне и културне сврхе;

- дозвољено је обављање радова на инфраструктури, уз одобрење надлежног министарства и стручно мишљење надлежне службе заштите;

- дозвољено је укопавање у нове гробове искључиво у рецентном православном гробљу са минималном удаљеношћу од 3 м од стећака;

- дозвољени су радови на уређењу некрополе, уклањању самоникле вегетације и чишћењу стећака од лишјајева и маховине, те радови на санирању оштећења уз претходно израђен план санације, рестаурације и конзервације, те одобрење надлежног министарства и надзор надлежне службе заштите;

- подручје представља археолошки локалитет, па је приликом обављања истражних радова обавезно обезбиједити присуство археолога;

- забрањено је одлагање свих врста отпада.

Влада Федерације дужна је посебно да обезбиједи спровођење сљедећих мјера:

- израду геодетског снимка постојећег стања;

- израду Плана санације, рестаурације, конзервације и презентације националног споменика.

Влада Федерације дужна је да спроведе **хитне мјере заштите** (односно да спријечи даљу ерозију тла, која може изазвати помјерање и отклизавање стећака) уз одобрење надлежног министарства и стручно мишљење надлежне службе заштите. Програм хитних мјера заштите подразумијева:

- израду прелиминарног снимка постојећег стања којим ће се утврдити врста и степен угрожености локалитета те оштећења на споменицима;

- археолошка истраживања уз претходно урађен програм;

- санација оштећења на споменицима и враћање склизнутих стећака на изворну локацију;

- обуставити започете радове на проширењу пута;

- урадити пјешачку стазу чиме би се задржало изворно стање локалитета.

IV

Сви покретни налази, који у току археолошког истраживања буду нађени, биће депоновани у најближем музеју који испуњава кадровске, материјалне и техничке услове или у Земаљском музеју Босне и Херцеговине у Сарајеву, обрађени и презентовани на одговарајући начин.

Сав покретни и непокретни археолошки материјал који буде нађен у току археолошких истраживања неопходно је стручно обрадити.

Археолог – руководилац археолошких истраживања дужан је након извршених археолошких радова да поднесе извјештај Комисији и институцији која је обавила истраживања.

Археолог – руководилац археолошких истраживања мора имати на располагању сав пронађени покретни и непокретни археолошки материјал док траје истраживање и док не заврши извјештај, а најдуже за период од три године.

Паралелно с извођењем археолошких истраживања, неопходна је

сукцесивна конзервација непокретних налаза на локалитету и конзервација покретног археолошког материјала и његово депоновање у одговарајуће просторе (депое).

Након достављања извјештаја о спроведеном истраживању, Комисија ће утврдити покретне налазе на које ће бити примјењиване мјере заштите које Комисија утврђује.

Изношење покретних налаза из става 1. ове тачке из Босне и Херцеговине није дозвољено.

Изузетно од одредбе става 7. ове тачке, уколико руководилац истраживања утврди да је неопходна обрада неког налаза ван земље, доказе о томе презентоваће Комисији, која може допустити привремено изношење налаза из земље под детаљно утврђеним условима његовог изношења, поступања с њим у току боравка ван земље и његовог повратка у Босну и Херцеговину.

V

Стављају се ван снаге сви проведбени и развојни просторно-плански акти у дијелу у којем су супротни одредбама ове одлуке.

VI

Свако, а посебно надлежни органи Федерације Босне и Херцеговине, кантона, градске и општинске службе, суздржаће се од предузимања било каквих радњи које могу да оштете национални споменик или доведу у питање његову заштиту.

VII

Ова одлука доставиће се Влади Федерације, надлежном министарству, надлежној служби заштите и општинском органу управе надлежном за послове урбанизма и катастра, ради спровођења мјера утврђених у тач. II - VI ове одлуке, те надлежном општинском суду ради уписа у земљишне књиге.

VIII

Саставни дио ове одлуке је образложење са пратећом документацијом, које је доступно на увид заинтересованим лицима у просторијама и на веб страници Комисије (<http://www.kons.gov.ba>).

IX

Према члану V став 4. Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, одлуке Комисије су коначне.

Х

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у «Службеном гласнику БиХ».

Ову одлуку Комисија је донијела у сљедећем саставу: Зеупер Аhunbay, Martin Cherry, Амра Хаџимухамедовић, Дубравко Ловреновић и Љиљана Шево.

Предсједавајућа Комисије

Амра Хаџимухамедовић

Број: 05.2-2.3-77/11-3
11. марта 2011. године
Сарајево

Образложење

I – УВОД

На основу члана 2. став 1. Закона о спровођењу одлука Комисије за очување националних споменика, успостављене према Анексу 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, „национални споменик“ је добро које је Комисија за очување националних споменика прогласила националним спомеником, у складу са чл. V и VI Анекса 8 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, као и добра уписана на Привремену листу националних споменика Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», број 33/02), све док Комисија не донесе коначну одлуку о њиховом статусу, а за што не постоји временско ограничење и без обзира да ли је за то добро поднесен захтјев.

Хамзалија Трако из Сарајева поднио је, дана 5. фебруара 2009. године, приједлог за проглашење **„Некрополе стећака на два локалитета (Покрај пута за село Дујмовиће и на коси Златарић) у селу Ледићи, општина Трново“**, националним спомеником Босне и Херцеговине.

У складу са одредбама Закона, а на основу члана V став 4. Анекса 8. и члана 35. Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, Комисија је приступила спровођењу поступка за доношење коначне одлуке за проглашење добра националним спомеником.

Изјава о значају добра

Споменици на локалитету Борија (Капова селишта) припадају врсти положених (сандук и сљемењак) и усправних монолита (крстаче). Оријентисани су у правцу сјевер – југ, мањи дио њих са незнатним одступањем и у правцу запад – исток.

На периферији некрополе назире се незнатно издвајање појединих гробова, које карактерише боља обрада, величина и богатији украси, што упућује на социјално раслојавање унутар заједнице. Крстаче су такође ситуиране на крајевима некрополе.

Умјетничко обликовање стећака очитује се у форми и украсу. Наиме, постигнут је високи ниво естетске вриједности форме: стећци имају релативно велике димензије. Основни умјетнички квалитет стећака представљају украси изведени у високом рељефу и удубљивању. Од укупно 117 споменика украшено је њих 17, од тога 13 сандука, 1 сљемењак и 3 крстаче. Мотиви заступљени на споменицима су: обични и стилизовани крстови, биљна стилизација, мачеви, сабље, топузи, лук са стријелом, полумјесец, урезана линија и обичне врпце.

Ову некрополу карактерише јединствени мотив трију људских глава, евидентираних на горњој водоравној страни сандука бр. 10.

У Осредцима, близу кућа, евидентиран је каменолом за стећке. На споменутом мјесту Шефик Бешлагич је 1965. године забиљежио постојање обрађеног сандука са постољем.

II - ПРЕТХОДНИ ПОСТУПАК

У поступку који претходи доношењу коначне одлуке о проглашењу, извршен је увид у:

- документацију о локацији имовине и садашњем власнику и кориснику добра (копију катастарског плана и земљишнокњижни извадак),
- податке о садашњем стању и намјени добра, укључујући и опис и фотографије, податке о оштећењима у току рата, податке о интервенцијама на рестаурацији или другој врсти радова на добру, итд.,
- историјску, архитектонску и другу документарну грађу о добру, која је дата у попису коришћења документације у склопу ове одлуке.
- У складу са чланом 12. Закона о имплементацији одлука Комисије за очување националних споменика утемељене на основу Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, за потребе вођења поступка проглашења културног добра националним спомеником БиХ:
  - Дописом бр. 02-35-23/09-124, од 07. 08. 2009. године затражена је достава документације и ставови у вези са проглашењем Некрополе са стећцима на локалитету Капова селишта (Борија), општина Трново од: Општине Трново (Начелник), Орган управе надлежан за послове урбанизма и катастра, Федералног министарства просторног уређења и Завода за заштиту споменика у саставу Федералног министарства културе и спорта.
  - Дописом бр. 02-36-9/09, од 19. 08. 2009. године затражена је достава земљишнокњижних уложака од Основног суда Сарајево.
  - Дописом бр. 05.2-36.1-1/10-121, од 01. 09. 2010. године затражена је достава земљишнокњижних уложака од Основног суда Сарајево.
  - Дописима бр. 05.2-36.1-1/10-205 и бр. 05.2-36.1-1/10-206 од 17. 12. 2010. године затражен земљишнокњижни уложак и катастарски подаци за к.ч. 842, к.о. Ледићи, Трново.

На основу увида у прикупљену документацију и стање добра, утврђено је сљедеће:

1. Подаци о добру

Локација

Ледићи су смјештени у сјеверном подножју планине Трескавице. Од Трнова су удаљени око 8 км ваздушне линије у правцу запада. У непосредном окружењу споменутог насеља евидентирана су два локалитета са стећцима; Капова селишта (Борија) и Златарић. Надморска висина некрополе са стећцима на локалитету Капова селишта (Борија) је 933 м, географска дужина 43°40'7.99"Н и географска ширина 18°20'35.93"Е.¹

Национални споменик се налази на простору означеном као к.ч. број 842,

¹

www.google.earth.com

посједовни лист број 137, уписан у з.к. уложак 137, к.ч. број 843, посједовни лист број 30, уписан у з.к. уложак број 30 и к.ч. број 844, посједовни лист број 33, уписан у з.к. уложак број 33, к.о. Ледићи, општина Трново, Федерација Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина.

Земљишна парцела к.ч. број 842 у сувласништву је Миовчић (Радослав) Драган и Миовчић (Радослав) Млађен, к.ч. 843 је друштвена својина МЗ Ледићи, к.ч. 844 је друштвена својина општине Трново.

Историјски подаци

У средњем вијеку на подручју Сарајевског и Височког поља формирана је жупа Врхбосна, која је обухватала простор горњег тока ријеке Босне и сливове њених притока Миљацке, Жељезнице и Зујевине.² То је био простор са истока омеђен Романијом, са југоистока Јахорином, с југа Трескавицом и Бјелашницом, са запада Игманом и превојем Кобилџача, а са сјевера ријеком, односно жупом Вогошћом. Настанак феудалних области пратио је процес растакања ранофеудалних жупа, јер раније "жупе нису одговарале каснофеудалном концепту власти". Исти процес је захватио и жупу Врхбосну, која је од друге половине XIV вијека подијељена на неколико мањих области.³

У сливу Мокрањске Миљацке формирана је жупа Мокро-Гласинац, којој је из старе Оловске жупе прикључена Гласиначка раван, а у сливу Паљанске Миљацке, жупа Пале. Ове жупе биле су саставни дио земље Павловића као и сусједна Прача.

Други дио велике жупе Врхбосне остао је у области којом је непосредно господарио босански краљ, у тзв. – "*contrata del re*" – Краљевој области. То је простор у сливу ријеке Зујевине (данашње подручје Хаџића), док је подручје око ушћа ријеке Зујевине у ријеку Босну остало у оквиру жупе Врхбосне.⁴

Посебну територијално–политичку цјелину представљао је простор горњег тока ријеке Жељезнице, смјештен између планинских масива Трескавице и Бјелашнице, на једној, и Јахорине, на другој страни (данашња околина Трнова). Највећим дијелом ова област је граничила са посједима херцега Стјепана, којима је дефинитивно припојена 1435/6. године.⁵

Планина Трескавица се први пут спомиње у писаним изворима Дубровачког архива у августу 1373. године, у поводу преноса 100 товара соли из Дубровника. Тада се спомиње кириџија, катунар, Влах Брајан Прибојевић.⁶

---

² Мушета-Ашчерић, Весна. *Средњовјековна насеља на мјесту данашњег Сарајева*, у: *Прилозима историји Сарајева*. Сарајево: Радови са научног симпозијума «Пола миленија Сарајева» одржаног од 19. до 21. марта 1993. године. Институт за историју и Оријентални институт, 1997, стр. 36.

³ Анђелић, Павао. *Основне значајке територијалнополитичке организације у средњовјековној Босни*, у: *Студије о територијалнополитичкој организацији средњовјековне Босне*. Сарајево: "Свјетлост", 1982, стр. 13.

⁴ Мушета-Ашчерић, Весна. *Ibidem*. Сарајево: 1997, стр. 36-42.

⁵ Мушета-Ашчерић, Весна. *Средњовјековна жупа Врхбосна, Проблем граница и власти*, у: *Прилози*. Сарајево: Институт за историју у Сарајеву, 1985, стр. 266.

⁶ Вего, Марко. *Нови и ревидирани средњовјековни натписи из Босне*. Сарајево: Наше старине XIV, 1981, стр. 39.

О насељавању ових крајева у средњем вијеку свједоче бројне некрополе са стећцима. Налазе се уз насеља: Требечај, Ледиће, Шабанце, Доњу Пресјеницу, Шишиће, Делијаш и Гукавац.⁷

Стилске карактеристике мотива средњовјековних надгробних споменика-стећака овог краја указују на одређену везу са стећцима са подручја Стоца и Билеће, што се доводи у везу са миграцијама сточара-Влаха из ових крајева у планинска подручја јужно од Сарајева.

Стећци из околине Трнова оквирно се датирају у период XIV и XV вијека, а мањи број вјероватно у прве године XVI вијека.⁸

2. Опис добра

Стећци на локалитету Борија (Капова селишта) припадају врсти положених и усправних монолита. Положени монолити се јављају у двије форме; сандук и сљемењак, а усправни у форми крстаче. Уопштено, бројност стећака на некрополама важан је показатељ кретања у друштву средњовјековне Босне XIV и XV вијека. С обзиром да највећи број некропола садржи мање од 10 стећака, а да је број некропола са 300 и више примјерака које припадају већим заједницама изузетак, мала се гробља уопштено могу сматрати породичним, што говори о поодмаклом процесу растакања старог родовског друштва и издвајању малих породичних заједница које, као знак «новога» идентитета, организују своја властита гробља.⁹

На основу наведеног мишљења некропола са стећцима на локалитету Борија (Капова селишта), по бројности стећака и украсних мотива припада широј заједници која је живјела на том простору. Тек на периферији некрополе назире се незнатно издвајање појединих гробова, што се очитује бољом обрадом надгробника, њиховом величином и богатијом украшеношћу. И крстаче су ситуиране на крају некрополе, због чега се с разлогом датирају на крај периода стећака. Као и у другим крајевима Босне и Херцеговине уз некрополе везују се каснија хришћанска или муслиманска гробља, таква ситуација је и на овом локалитету, гдје су са стећцима испреплитани надгробници – крстови новијих укопа.

У сјеверном дијелу некрополе налази се православно гробље у које се сахрањују становници Ледића, што индицира континуитет живљења на наведеном простору.

Умјетничко обликовање стећака очитује се у форми и украсу. На овој некрополи постигнут је високи ниво естетске вриједности форме: стећци имају релативно велике димензије. Основни умјетнички квалитет стећака представљају украси изведени у високом рељефу и удубљивању. Од укупно 117¹⁰ споменика украшено је њих 17, од тога 13 сандука, 1 сљемењак и 3 крстаче.¹¹ Мотиви

⁷ Бешлагић, Шефик. *Трново, Средњовјековни надгробни споменици*. Сарајево: "Наше старине" XI, 1967, стр. 101.

⁸ Бешлагић, Шефик. *Ibidem*. Сарајево: "Наше старине" XI, 1967, стр. 134, 135.

⁹ Анђелић, Павао. *Доба средњовјековне босанске државе у Културна историја Босне и Херцеговине од најстаријих времена до почетка турске владавине*, Сарајево: 1966, стр. 455-495.

¹⁰ Ш. Бешлагић наводи податак о 116 стећака. (Бешлагић, Шефик. *Ibidem*. Сарајево: "Наше старине" XI, 1967, стр. 103).

¹¹ Ш. Бешлагић наводи податак о 13 украсених стећака, и то 9 сандука, 1 сљемењак и 3 крстаче.

заступљени на споменицима су; обични и стилизовани крстови, биљна стилизација, мачеви, сабље, топузи, лук са стријелом, полумјесец, урезана линија и обичне врпце. Ову некрополу карактерише јединствени мотив трију људских глава, евидентираних на горњој водоравној страни сандука бр. 10.

Стећци су положени у низовима, а оријентисани су сјевер – југ, мањи дио њих са незнатним одступањем и у правцу запад – исток.

Мањи број стећака, око пута (усјек) склизнуо је и не стоји *in situ*. Стећци од бр. 1 до 87. смјештени су на к.ч. број 842, с изузетком стећка бр. 86. који је смјештен на к.ч. 844. Стећци од броја 88. до 116. смјештени су на к.ч. 843. унутар оградe активног православног гробља, а стећак бр. 117. смјештен је тик уз ограду у западном дијелу гробља.

У Осредцима, близу кућа, у западном крају села Ледићи, евидентиран је каменолом за стећке. На споменутом мјесту Ш. Бешлагих је 1965. године забиљежио постојање обрађеног сандука са постољем.¹²

Стање споменика

Стећак бр. 1. – крстача, украшена и издвојена у јужном крају некрополе, обрасла маховином и лишајевима,

- димензије крстаче су: дужина 127 x ширина 63 x дебљина 41 цм,

На источној чеоној страни налази се мотив полумјесеца, чији су кракови окренути према горе и лука са стријелом који је испод полумјесеца. На сјеверној бочној страни налази се мач и буздован. Украси су рађени у високом рељефу.

Стећак бр. 2. – сандук, утоуно и украшен, обрастао лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 188x118x12 цм,

Дужином горње водоравне стране стећка, пружа се урезана линија, која наглашава да се ради о двојном гробу.

Стећак бр. 3. – сандук, готово у потпуности утоуно у земљу, тако да је видљива само његова горња правоугаона страна, позиционирана у нивоу терена, оријентисан у правцу сјеверозапад – југоисток,

- димензије стећка су: дужина 145x ширина 90 цм,

Стећак бр. 4. – сандук, дијелом утоуно у земљу, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 200x90x16 цм,

Стећак бр. 5. – сандук, дијелом утоуно у земљу, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 177x74x50 цм,

Стећак бр. 6. – сљемењак, утоуно у земљу у висини кровних плоха, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 154x102x24 цм,

Стећак бр. 7. – сандук, дијелом утоуно у земљу, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјеверозапад – југоисток,

---

(Бешлагих, Шефик. *Ibidem*. Сарајево: "Наше старине" XI, 1967, стр. 103, 104).

¹² Бешлагих, Шефик. *Ibidem*. Сарајево: "Наше старине" XI, 1967, стр. 107.

- димензије стећка су: 188x94x56 цм,

Стећак бр. 8. – сандук, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 212x105x20 цм,

Стећак бр. 9. – сандук, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 220x127x60 цм,

Стећак бр. 10. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 204x133x23 цм,

Стећак бр. 11. – сљеменањак, дијелом утонуо, обрастао лишајевима, оријентисан у правцу сјеверозапад – југоисток,

- димензије стећка су: 176x74x95 цм,

Стећак бр. 12. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 176x70x42 цм,

Стећак бр. 13. – сљеменањак, утонуо у висини кровних плоха, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 174x76x30 цм,

Стећак бр. 14. – сандук, украшен, дијелом утонуо, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 176x70x42 цм,

Средином горње водоравне стране стећка по дужини, пружа се урезана линија, која наглашава да се ради о двојном гробу.

Стећак бр. 15. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 168x73x24 цм,

Стећак бр. 16. – сандук, утонуо и нагнут на источну бочну страну, обрастао лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 177x76x48 цм,

Стећак бр. 17. – утонуо у земљу, видљив само фрагмент стећка дужина од 66 цм, оријентисан у правцу сјевер – југ,

Стећак бр. 18. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 268x73x24 цм,

Стећак бр. 19. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 184x88x45 цм,

Стећак бр. 20. – сандук, украшен, готово у потпуности утонуо у земљу, тако да је видљива само његова горња правоугаона страна, позиционирана у нивоу терена, на површини стећка видљиве су напуклине, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: дужина 175x ширина 185 цм,

На површини стећка видљива је урезана линија која се пружа дуж чеоних и бочних страна и представља оквир.

Стећак бр. 21. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и

лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 200x100x30 цм,

Стећак бр. 22. – сандук, дијелом утонуо, нагнут на бочну југоисточну страну, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: 175x75x34 цм,

Стећак бр. 23. – сандук, готово у потпуности утонуо у земљу, тако да је видљива само његова горња правоугаона страна, позиционирана у нивоу терена, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: дужина 177x ширина 127 цм,

Стећак бр. 24. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: 198x82x28 цм,

Стећак бр. 25. – сандук, готово у потпуности утонуо у земљу, тако да је видљива само његова горња правоугаона страна, позиционирана у нивоу терена, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: дужина 145 x ширина 76 цм,

Стећак бр. 26. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: 116x52x20 цм,

Стећак бр. 27. – сандук, готово у потпуности утонуо у земљу, тако да је видљива само његова горња правоугаона страна, позиционирана у нивоу терена, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: 180x100x13 цм,

Стећак бр. 28. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: 190x83x46 цм,

Стећак бр. 29. – сандук са постољем, утонуо са сјеверозападне бочне стране, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевероисток – југозапад,

- димензије стећка су: 178x125x60 цм,

Стећак бр. 30. – сандук, готово у потпуности утонуо у земљу, тако да је видљива само његова горња правоугаона страна, позиционирана у нивоу терена, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 188x118x12 цм,

Стећак бр. 31. – сандук, нагнут на бочну источну страну, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 214x115x51 цм,

Стећак бр. 32. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 222x109x55 цм,

Стећак бр. 33. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 177x77x34 цм,

Стећак бр. 34. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 187x87x33 цм,

Стећак бр. 35. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и

лишајевима, између овог и наредног стећка (бр. 36) израсло је дрво, које нарушава стабилност и положај оба споменика, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 205x98x26 цм,

Стећак бр. 36. – сандук, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишавјевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 216x105x28 цм,

Стећак бр. 37. – сандук, украшен, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишавјевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 208x78x13 цм,

На његовој горњој правоугаоној страни налази се мотив крста, рађен у високом рељефу.

Стећак бр. 38. – сандук, дијелом утонуо и нагнут на бочну источну страну, обрастао лишавјевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 218x137x63 цм,

Стећак бр. 39. – сандук, дијелом утонуо и засут земљом са бочне источне стране, обрастао лишавјевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 185x98x35 цм,

Стећак бр. 40. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишавјевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 178x88x20 цм,

Стећак бр. 41. – сандук, украшен, дијелом утонуо, обрастао лишавјевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 177x86x28 цм,

На његовој горњој правоугаоној страни налази се мотив мањег крста, рађен у високом рељефу.

Стећак бр. 42. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишавјевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 187x115x40 цм,

Стећак бр. 43. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишавјевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 204x83x30 цм,

Стећак бр. 44. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишавјевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 180x104x57 цм,

Стећак бр. 45. – сљеменењак, дијелом утонуо, обрастао лишавјевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 174x75x43 цм,

Стећак бр. 46. – сандук, украшен, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишавјевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 240x150x40 цм,

Средином горње водоравне стране стећка, по дужини, пружа се урезана линија, која наглашава да се ради о двојном гробу. У јужном дијелу стећка с десне и лијеве стране урезане линије, налази се по један мањи крст чији се кракови завршавају полукружно. Украси су рађени техником удубљивања.

Стећак бр. 47. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и

лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 180x120x40 цм,

Стећак бр. 48. – сљеменењак, утонуо у земљу у висини кровних плоха, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 155x60x23 цм,

Стећак бр. 49. – сандук, украшен, дијелом утонуо у земљу, на његовој горњој правоугаоној страни налази удубљење неправилног облика, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 154x105x16 цм,

Стећак бр. 50. – сандук, дијелом утоуно, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 185x104x58 цм,

Стећак бр. 51. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 192x72x39 цм,

Стећак бр. 52. – сљеменењак, утонуо у висини кровних плоха, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 189x70x40 цм,

Стећак бр. 53. – сандук, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 177x110x20 цм,

Стећак бр. 54. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 182x93x48 цм,

Стећак бр. 55. – сандук, утонуо у земљу, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 128x75x15 цм,

Стећак бр. 56. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 190x108x62 цм,

Стећак бр. 57. – сандук, украшен, дијелом утоуно, споменик је рађен тако да је на сјеверној чеоној страни по ширини затесан, а на јужној се завршава на сљемене, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 162x67x42 цм,

Украшен је са свих видљивих страна. На његовој горњој правоугаоној страни налази се мотив крста, рађен у високом рељефу са урезаном линијом по средини кракова, уоквирен са двије обичне правоугаоне линије. Испод крста налази се розета, а у забату, налазе се два симетрична лучна додатка. На сјеверној чеоној затесаној страни налази се правоугаони оквир унутар којег су смјештена два правоугаоника. Испод на равном дијелу сјеверне чеоне стране налази се стилизована биљка, која има пар дебелих и повијених листова, а онда још и два пара мањих и урезаних листова. На јужној чеоној страни, на косим плохама налазе се правоугаони оквири унутар којих се налази стилизован крст на сталку. Са усправног крака на два мјеста избијају по два симетрична полулучна додатка. На западној бочној страни у два правоугаона оквира налазе се биљке са по два листа

који се нешто повијају према вани и доље.¹³ На источној бочној страни се налази украс, али због стећка бр. 56. који је смјештен тик уз овај стећак, није могуће описати наведени украс. Претпоставља се да се ради о истом украсу као на западној бочној страни.

Стећак бр. 58. – сандук, дијелом утонуо, видљиве напуклине на његовој горњој правоугаоној страни, обрастао лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 164x73x39 цм,

Стећак бр. 59. – сљеменац, украшен, дијелом утонуо, оштећен на јужној чеоној страни, обрастао лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 189x77x76 цм,

Споменик на бочним странама има исклесану широку врпцу у високом рељефу.

Стећак бр. 60. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишајевима, јужна чеона страна се завршава на сљемене, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 162x74x20 цм,

Стећак бр. 61. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишајевима, сјеверна чеона страна се завршава на сљемене, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 187x96x25 цм,

Стећак бр. 62. – сандук, украшен, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 154x102x24 цм,

На његовој горњој правоугаоној страни налази се мотив стилизованог крста, чији се попречни кракови завршавају као кругови, док се усправни кракови завршавају као кружни вијенци, који су на једном дијелу прекинути. Украс је рађен у високом рељефу.

Стећак бр. 63. – сандук, у потпуности утонуо у земљу тако да је видљив само брид једне странице, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: видљива дужина 70 цм,

Стећак бр. 64. – сандук, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 193x98x63 цм,

Стећак бр. 65. – сандук, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 182x90x31 цм,

Стећак бр. 66. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 182x91x35 цм,

Стећак бр. 67. – сандук, дијелом утонуо и нагнут на западну бочну страну, дио стећка је оштећен, обрастао маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 176x80x55 цм,

Стећак бр. 68. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

---

¹³ Бешлагић, Шефик. *Ibidem*. Сарајево: "Наше старине" XI, 1967, стр. 103.

- димензије стећка су: 170x93x53 цм,
- Стећак бр. 69.** – сандук, дијелом утонуо, оштећен са западне бочне стране, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,
- димензије стећка су: 175x78x42 цм,
- Стећак бр. 70.** – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,
- димензије стећка су: 179x65x39 цм,
- Стећак бр. 71.** – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,
- димензије стећка су: 170x103x23 цм,
- Стећак бр. 72.** – сандук, преполовљен, утонуо, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу запад – исток,
- димензије стећка су: 169x80x27 цм,
- Стећак бр. 73.** – сандук, нагнут на југозападну бочну старну, обрастао лишажевима оријентисан у правцу сјеверозапад – југоисток,
- димензије стећка су: 190x124x65 цм,
- Стећак бр. 74.** – сандук, нагнут на југозападну бочну страну, обрастао маховином, лишажевима и ниским растињем, оријентисан у правцу сјеверозапад – југоисток,
- димензије стећка су: 183x110x46 цм,

- Стећак бр. 75.** – сандук, нагнут на југозападну бочну старну, обрастао маховином, лишажевима и ниским растињем, оријентисан у правцу сјеверозапад – југоисток,
- димензије стећка су: 180x58x72 цм,
- Стећак бр. 76.** – сљемењак, дислоциран и преврнут на своју јужну бочну страну, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу запад – исток,
- димензије стећка су: 180x90x115 цм,
- Стећак бр. 77.** – сандук, дислоциран, украшен, нагнут на бочну јужну страну, обрастао маховином, лишажевима и ниским растињем, оријентисан у правцу запад – исток,
- димензије стећка су: 190x110x64 цм,
- Средином горње водоравне стране стећка, по дужини, пружа се урезана линија, која наглашава да се ради о двојном гробу.
- Стећак бр. 78.** – сљемењак, дислоциран, преврнут на бочну сјеверозападну страну и утоуно, обрастао маховином, лишажевима и ниским растињем, оријентисан у правцу југозапад – сјевероисток,
- димензије стећка су: дужина 173x висина 34 цм,
- Стећак бр. 79.** – сандук, преполовљен, један дио стећка је обрастао маховином и лишажевима, а други је употпуности утонуо у земљу, дио стећка који је видљив оријентисан је у правцу сјевер – југ,
- димензије стећка су: 100x64x55 цм,
- Стећак бр. 80.** – сандук, дислоциран, дијелом утонуо, обрастао маховином, лишажевима и ниским растињем, оријентисан у правцу сјевер – југ,
- димензије стећка су: 153x80x45 цм,
- Стећак бр. 81.** – сандук, дислоциран, дијелом утонуо, обрастао маховином, лишажевима и ниским растињем, оријентисан у правцу сјевер – југ,
- димензије стећка су: 174x110x40 цм,
- Стећак бр. 82.** – сандук, дислоциран, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и

маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 163x78x57 цм,

Стећак бр. 83. – сандук, дислоциран, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 167x68x50 цм,

Стећак бр. 84. – сандук, дијелом утоуно, обрастао лишажевима, маховином и растињем, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 218x125x40 цм,

Стећак бр. 85. – сљеменењак са постољем, дислоциран и преврнут на јужну бочну страну, утонуо са сјеверозападне бочне стране, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 120x70x90 цм,

- димензије постоља су: 185x90x30

Стећак бр. 86. – сљеменењак са постољем, великих димензија, преврнут на бочну сјеверозападну страну, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу југозапад – сјевероисток,

- димензије стећка су: 217x105x136 цм,

- димензије постоља су: 320x196,5x65 цм

Стећак бр. 87. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу запад – исток,

- димензије стећка су: 162x67x20 цм,

Стећак бр. 88. – крстача, украшена, обрасла маховином и лишажевима, нагнута на западну страну,

- димензије крстаче су: дужина 178 x ширина 70 x дебљина 30 цм,

На врху горњег крака и на врховима попречних краковима налази се мотив јабуке. На јужној бочној страни испод попречног крака, налази се сабља и буздован. Украси су рађени у високом рељефу.

Стећак бр. 89. – крстача, украшена, обрасла маховином и лишажевима,

- димензије крстаче су: дужина 102 x ширина 86 x дебљина 30 цм,

На источној чеоној страни налази се мотив полумјесеца и лука са стријелом, који је испод полумјесеца. На јужној бочној страни налази се мач и буздован. Украси су рађени у високом рељефу.

Стећак бр. 90. – сандук, дијелом утонуо у земљу, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјеверозапад – југоисток,

- димензије стећка су: 157x76x35 цм,

Стећак бр. 91. – сљеменењак, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 214x74x90 цм,

Стећак бр. 92. – сљеменењак, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 165x65x90 цм,

Стећак бр. 93. – сандук, дијелом утонуо, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 170x80x32 цм,

Стећак бр. 94. – сандук, дијелом утонуо и нагнут на бочну источну страну, обрастао лишажевима, споменик је рађен тако да је чеона сјеверна страна тространо обликована, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 198x85x35 цм,

Стећак бр. 95. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 180x72x29 цм,

Стећак бр. 96. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 170x98x26 цм,

Стећак бр. 97. – сандук, утонуо у земљу, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: видљива дужина 73 x видљива ширина 45 цм,

Стећак бр. 98. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишажевима и маховином, оштећена јужна чеона страна, и овај споменик је рађен тако да је чеона јужна страна тространо обликована, али данас оштећена, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 174x80x50 цм,

Стећак бр. 99. – сандук, украшен, дијелом утонуо, са источне стране засут земљом, обрастао лишажевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 170x100x30 цм,

На његовој горњој правоугаоној страни налази се мотив крста, чији се кракови завршавају као кружни вијенци. Украс је рађен у високом рељефу.

Стећак бр. 100. – сандук, дијелом утонуо, нагнут на западну бочну страну, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 190x127x30 цм,

Стећак бр. 101. – сандук, дијелом утонуо, са источне стране засут земљом, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 214x108x20 цм,

Стећак бр. 102. – сандук, дијелом утонуо, нагнут на западну бочну страну, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 162x88x50 цм,

Стећак бр. 103. – сандук, са источне стране засут земљом, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 228x178x50 цм,

Стећак бр. 104. – сандук, са источне стране на његову горњу правоугаону страну наслоњен је својим рубом стећак бр. 103, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 180x128x60 цм,

Стећак бр. 105. – сандук, украшен, дијелом утонуо у земљу, обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: дужина 196x видљива ширина 63x видљива висина 16 цм,

На његовој горњој правоугаоној страни у јужном дијелу налази се представа три људске главе. Украс је рађен у високом рељефу.

Стећак бр. 106. – сандук, дијелом утонуо и преполовљен на два дијела, обрастао лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 164x64x46 цм,

Стећак бр. 107. – сандук, дијелом утонуо у земљу, нагнут на западну бочну страну обрастао маховином и лишажевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 190x127x18 цм,

Стећак бр. 108. – сандук, дијелом утонуо у земљу, нагнут на западну бочну страну обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 188x109x48 цм,

Стећак бр. 109. – сандук, дијелом утонуо, прекривен травом и папрати, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 170x72x21 цм,

Стећак бр. 110. – сандук, дијелом утонуо, прекривен травом и папрати, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 140x68x30 цм,

Стећак бр. 111. – сандук, утонуо у земљу, прекривен травом и папрати, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 160x65x12 цм,

Стећак бр. 112. – сандук, украшен и већим дијелом по дужини утонуо, оштећен, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: видљива дужина 70x видљива ширина 50 x висина 12 цм,

На његовој горњој правоугаоној страни у јужном дијелу налази се мотив крста, чији се кракови завршавају као кругови. Украс је рађен у високом рељефу.

Стећак бр. 113. – сандук, украшен, дијелом утонуо, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 179x66x17 цм,

На његовој горњој правоугаоној страни у јужном дијелу налази се мотив стилизованог крста, чији се кракови завршавају као сидра. Украс је изведен техником удубљивања.

Стећак бр. 114. – сандук, дијелом утонуо, прекривен травом, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 193x77x12 цм,

Стећак бр. 115. – сандук, утонуо у земљу, прекривен травом, обрастао маховином и лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 159x67x16 цм,

Стећак бр. 116. – сандук, већим дијелом по дужини утонуо, оштећен, обрастао лишајевима и маховином, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: видљива дужина 110x 65 x 15 цм,

Стећак бр. 117. – сандук, дијелом утонуо, обрастао лишајевима, оријентисан у правцу сјевер – југ,

- димензије стећка су: 198x96x49 цм.

3. Досадашња законска заштита

У Просторном плану БиХ до 2000. године на подручју општине Трново као споменик III категорије уврштено је 22 локалитета некропола са стећцима (1520 стећака) без прецизније идентификације.¹⁴

---

¹⁴ Група аутора, *Просторни план Босне и Херцеговине, фаза б – валоризација, природне и културно-историјске вриједности*, Институт за архитектуру, урбанизам и просторно планирање Архитектонског факултета у Сарајеву и Урбанистички завод за Босну и

У допису Завода за заштиту споменика у саставу Федералног министарства културе и спорта од 25. августа 2009. године, наведено добро је евидентирано под називом:

- Капова селишта, Борија, Ледићи, Трново. Средњовјековна некропола, сачувано 116 стећака, касни средњи вијек.

Наведено добро није било уписано у Регистар споменика културе Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине.

4. Истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови

Истраживачке радове у смислу евидентирања и прикупљања података о стећцима вршио је Шефик Бешлагич.¹⁵

Конзерваторско – рестаураторски радови нису предузимани.

5. Садашње стање добра

Увидом на лицу мјеста, 15. јануара 2010. године, установљено је сљедеће:

- Стећци су изложени убрзаном пропадању услед недостатка редовног одржавања,
- Поједини стећци су окрњени, оштећени, преврнути, дијелом или употпуности утонули у земљу,
- На стећцима се налазе биљни организми (лишајеви и маховина) у већој или мањој мјери,
- Подручје некрополе са оживљавањем вегетације обраста травом, трњем што додатно узрокује разарање стећака,
- На локалитету са стећцима постоји ризик одрона земљишта са источне стране падине,
- Дио стећака ситуиран је у ограђеном простору активног православног гробља.

6. Специфични ризици

- вандализам (превртање стећка),
- природне непогоде (одроњавање земљишта услед киша и склизивање стећака низ вододерину),
- дезинтеграција локалитета због дугогодишњег неодржавања,
- неповољни утицаји атмосфералија,
- самоникла вегетација.

III - ЗАКЉУЧАК

Примјењујући Критеријуме за доношење одлуке о проглашењу добра националним спомеником ("Службени гласник БиХ", бр. 33/02 и 15/03), Комисија доноси одлуку као у диспозитиву. Одлука је заснована на сљедећим

Херцеговину Сарајево, Сарајево 1980, стр. 51.

¹⁵ Бешлагич, Шефик. *Стећци, каталошко-топографски преглед*. Сарајево: Веселин Маслеша, 1971, стр. 179; Бешлагич, Шефик. *Трново, Средњовјековни надгробни споменици*. Сарајево: "Наше старине" XI, 1967, стр. 101. – 135.

критеријумима:

А) Временско одређење

Б) Историјска вриједност

Ц) Умјетничка и естетска вриједност

- i. Квалитет обраде,
- ii. Квалитет материјала,
- iii. Пропорције,
- v. Вриједност детаља.

Д. Читљивост (документарна, научна, образовна вриједност)

- i. Материјално свједочанство о мање познатим историјским периодима,

Е. Символичка вриједност

- ii. Сакрална вриједност,
- iii. Традиционална вриједност,
- v. Значај за идентитет групе људи.

Г) Изворност

- i. Облик и дизајн,
- ii. Материјал и садржај,
- iii. Намјена и употреба,
- iv. Традиција и технике,
- v. Положај и смјештај у простору.

Саставни дио ове одлуке су:

- Имовинско-власничка документација
  - Катастарска подлога – Број Плана: 6X14 Трново-53 (Дејчићи – 19, Ледићи – 3) Р=1:2500,
  - Катастарскокњижни изводак бр. 30 и 33, и копија катастарског плана за к.ч. 843 и 844, к.о. Ледићи, Трново. Размјера 1:2 500. Издати дана 12. 08. 2009. године од Службе за управу за геодетске послове, имовинско-правне послове, катастар и инспекцијског надзора у области урбанизма и грађења општине Трново (допис бр: 02/3-30-2394/09).
  - Допис Општинског суда у Сарајеву Земљишнокњижни уред бр. 065-0-Су-09-003077 од 20. 08. 2009. године о достављању земљишнокњижних извадака за к.ч. 843, 844, 847, 849 и 863, к.о. Ледићи.
  - Допис Службе за управу за геодетске послове, имовинско-правне послове, катастар и инспекцијског надзора у области урбанизма и грађења општине Трново број: 02/3-30-2458 од 02. 09. 2010. године о достављању катастарских података за к.ч. 846, к.о. Ледићи.
  - Допис Општинског суда у Сарајеву Земљишнокњижни уред бр. 065-0-Рз-10-4068 од 06. 09. 2010. године о достављању земљишнокњижног улошка за к.ч. 846, к.о. Ледићи.
  - Допис Службе за управу за геодетске послове, имовинско-правне послове, катастар и инспекцијског надзора у области урбанизма и грађења општине Трново број: 02/3-30-3038 од 20. 12. 2010. године о достављању катастарских података за к.ч. 842, к.о. Ледићи.

- Допис Општинског суда у Сарајеву Земљишнокњижни уред бр. 065-0-Рз-10-5943 од 22. 12. 2010. године о достављању земљишнокњижног улошка за к.ч. 842, к.о. Ледићи.
- Документација о претходној заштити добра
  - Допис Федералног министарства просторног уређења бр. 03-23-2-1203/09, од 10. 08. 2009. године, којим обавјештава Комисију за очување националних споменика да не располаже подацима и документацијом која се односи на добро Некропола са стећцима на локалитету Капова селишта (Борија) у селу Ледићи, општина Трново.
  - Допис Завода за заштиту споменика у саставу Федералног министарства културе и спорта бр. 07-40-4-3178-1/09, од 25. 08. 2009. године достављени су подаци о претходној заштити локалитета у Ледићима, општина Трново.
- Фотодокументација:
  - фотографије постојећег стања добра снимљене су 11. 08. и 05. 11. 2009. године; фотографисао: истроичар Зијад Халиловић (фотографисано дигиталним фотоапаратом Canon EOS 450D);
- Техничка документација:
  - Технички снимци постојећег стања добра (скица некрополе, снимак споменика); дана 05. 11. 2009. године мјерили и снимали: Зијад Халиловић, историчар и Аријана Пашић дипл.инг.арх.

Коришћена литература

У току вођења поступка проглашења добра националним спомеником БиХ, коришћена је сљедећа литература:

1966. Анђелић, Павао. *Доба средњовјековне босанске државе, у: Културна историја Босне и Херцеговине од најстаријих времена до почетка турске владавине*, Сарајево: 1966, стр. 455-495.
1967. Бешлагић, Шефик. *Трново, Средњовјековни надгробни споменици*. Сарајево: "Наше старине" XI, Сарајево, 1967, 101-135.
1971. Бешлагић, Шефик. *Стећци, каталожко-топографски преглед*. Сарајево: Веселин Маслеша, 1971, стр. 179.
1980. Група аутора, *Просторни план Босне и Херцеговине, фаза б – валоризација, природне и културно-историјске вриједности, Институт за архитектуру, урбанизам и просторно планирање Архитектонског факултета у Сарајеву и Урбанистички завод за Босну и Херцеговину Сарајево*, Сарајево: 1980, стр. 51.
1981. Вего, Марко, Нови и ревидирани средњовјековни натписи из Босне. Сарајево: Наше старине XIV, 1981, 39.
1982. Анђелић, Павао, *Основне значајке територијалнополитичке организације у средњовјековној Босни* у Студије о територијалнополитичкој организацији средњовјековне Босне. Сарајево: "Свјетлост", 1982, 9-25.
1985. Мушета-Ашћерић, Весна, *Средњовјековна жупа Врхбосна, Проблем граница и власти*, у: Прилози. Сарајево: Институт за историју у

1997. Сарајеву, 1985, 257-268.
Мушета-Ашчерић, Весна. *Средњовјековна насеља на мјесту данашњег Сарајева*, у: *Прилозима историји Сарајева*. Сарајево: Радови са научног симпозијума «Пола миленија Сарајева» одржаног од 19. до 21 марта 1993. године. Институт за историју и Оријентални институт, 1997, стр. 36.

www.google.com

Носилац истраживања и израде Приједлога одлуке:
Зијад Халиловић, професор историје, сарадник за археологију
у Комисији за очување националних споменика